

შეცდომა ქმედების შემადგენლობის დამამძიმებელ გარემოებებში (განზრახ მკვლელობის უმართლობასთან მიმართებით)

თბილისის საქალაქო სასამართლის მოსამართლე, ასისტენტ-პროფესორი, სამართლის დოქ. **ლაერენტი მალაქელიძე**, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

I. შესავალი

იურიდიულ ლიტერატურაში განასხვავებენ შეცდომის ორ ძირითად სახეს, რომელთაგან პირველი დაკავშირებულია ფაქტობრივ გარემოებებთან, ხოლო მეორე სამართლებრივ საკითხებთან. ქმედების შემადგენლობის ეტაპზე დაშვებული შეცდომა, რომელიც პირმა შეიძლება დაუშვას უმართლობის ობიექტურ და სუბიექტურ ნიშნებთან მიმართებაში, განზრახვის, კერძოდ, კი მისი ერთ-ერთი კომპონენტის – ცოდნის არსებობის პრობლემაა¹.

დანაშაულის სისტემაში უმართლობის ობიექტური ნიშნები ქმედების შემადგენლობის ობიექტურ მხარეში განიხილება, სუბიექტური ნიშნები კი ზოგიერთი ქმედების სუბიექტურ ეტაპზე, ზოგიერთი – ბრალში მოიაზრება. შესაძლებელია, ერთი და იგივე სუბიექტური ნიშანი ან ქმედების შემადგენლობის ან კიდევ ბრალის ეტაპზევე იქნეს განხილული². გამომდინარე აქედან, ეს თუ ის დამამძიმებელი გარემოება წარმოადგენს ქმედების ობიექტური ან სუბიექტური შემადგენლობის ან კიდევ ბრალის ნიშანს.

განსახილველ სტატიაში გაანალიზებული იქნება ქმედების შემადგენლობის დამამძიმებელ გარემოებებში (განზრახ მკვლელობის უმართლობასთან მიმართებით) დაშვებული შეცდომა, რომლის დროსაც შესაძლებელია, ერთ შემთხვევაში, მოხდეს ქმედების კვალიფიკაციაში ცვლილება და პირი არ დაისაჯოს დამთავრებული დანაშაულისათვის, და პირიქით, ასეთმა შეცდომამ შესაძლოა, საერთოდ არ მოახდინოს ქმედების ჩამდენის დასჯადობაზე გავლენა და მოქმედი მაინც დამთავრებული განზ-

რახი დანაშაულის ჩადენის გამო მიეცეს სისხლის-სამართლებრივ პასუხისგებაში.

II. ქმედების ობიექტური და სუბიექტური შემადგენლობის მაკვალიფიცირებელ ნიშნებთან დაკავშირებული შეცდომა

ქმედების ობიექტური შემადგენლობა, როგორც ცნობილია, დანაშაულის გარეგანი დახასიათებაა, ხოლო ქმედების სუბიექტური შემადგენლობისა და ბრალის ნიშნები დანაშაულის – შინაგანი³.

ქმედების შემადგენლობის ერთი ან მეორე მხარისათვის ამა თუ იმ დამამძიმებელი გარემოების მიკუთვნება დამოკიდებულია იმაზე, დამნაშავეს მხოლოდ შეცნობილი ჰქონდა დამამძიმებელი გარემოება, თუ მან დანაშაული სწორედ ამ დამამძიმებელ გარემოებასთან დაკავშირებით ჩაიდინა⁴.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი⁵ ითვალისწინებს ქმედების შემადგენლობის არაერთ მაკვალიფიცირებელ გარემოებას, ასე მაგალითად, საქართველოს სსკ-ის 109-მუხლში მოცემულია რამდენიმე დამამძიმებელი გარემოება – განსაკუთრებული სისასტიკე, ანგარება, ხულიგნური ქვენაგრძნობა და ა.შ.

დანაშაულის ქმედების ობიექტურ შემადგენლობას მიკუთვნებული მაკვალიფიცირებელი ნიშანი პირს სუბიექტურად შეცნობილი უნდა ჰქონდეს. ამაზე ცალსახად მიუთითებს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-11 მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის მიხედვითაც: „განზრახი დანაშაულის

¹ *Heinrich, Bernd, Strafrecht – Allgemeiner Teil II, 2. Aufl., 2010, Rn. 1113; Baumann, Jürgen, Weber, Ulrich, Mitsch, Wolfgang, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 11. Aufl., 2003, §21, Rn. 17-20.*

² მაგალითად ანგარება.

³ *დვალაძე, ირაკლი/თუმანიშვილი, გიორგი/გვენეტაძე, ნინო*, წიგნი: კაზუსის ამოხსნის მეთოდიკა სისხლის სამართალში, 2015, გვ. 101.

⁴ *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 515-516.

⁵ ტექსტში სისხლის სამართლის კოდექსი შემოკლებულია, როგორც სსკ.

სხვა მაკვალიფიცირებელი ნიშანი პირს ბრალად შეერაცხება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამ ნიშანს მოიცავდა მისი განზარხვა“.

თუმცა, საკითხავია, როდესაც პირი უშვებს შეცდომას აღნიშნულ ნიშნებთან დაკავშირებით, როგორ უნდა გადაწყდეს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი? უნდა შეერაცხოს თუ არა მას მაინც ეს ნიშანი, მიუხედავად ამგვარი შეცდომისა?

აღნიშნულ კითხვაზე პასუხის გასაცემად საჭიროა, თავიდანვე განისაზღვროს, თუ რომელია ის მაკვალიფიცირებელი ნიშანი, რომელიც ქმედების ობიექტურ შემადგენლობას მიეკუთვნება და ის ნიშანი, რომელიც – სუბიექტურ შემადგენლობას ან ბრალს ამძიმებს.

(1) ქმედების ობიექტური შემადგენლობის მაკვალიფიცირებელი ნიშნებია – განზრახ მკვლელობა ჩადენილი: მძევლად ხელში ჩაგდებასთან დაკავშირებით; ისეთი საშუალებით, რომელიც განზრახ უქმნის საფრთხეს სხვათა სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას; დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით ორსული ქალისა, დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვანისა და უმწეო მდგომარეობაში მყოფისა; ორი ან მეტი პირისა; განსაკუთრებული სისასტიკით.

(2) რაც შეეხება ქმედების სუბიექტური შემადგენლობისა ან ბრალის მაკვალიფიცირებელ ნიშნებს, ეს ნიშნებია – განზრახ მკვლელობა ჩადენილი: სხვა დანაშაულის დაფარვის ან მისი ჩადენის გაადვილების მიზნით; ხულიგნური ქვენაგრძობით; რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული ან ეთნიკური შეუწყნარებლობის გამო; ანგარებით; მსხვერპლის სხეულის ორგანოს, ორგანოს ნაწილის ან ქსოვილის გადანერგვის ანდა სხვაგვარად გამოყენების მიზნით; მსხვერპლის ან მისი ახლო ნათესავის სამსახურებრივ საქმიანობასთან ან საზოგადოებრივი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით.

განვიხილოთ აღნიშნული შეცდომა შესაბამისი მაგალითებით.

1. ქმედების ობიექტურ შემადგენლობის მაკვალიფიცირებელ ნიშნებთან დაკავშირებული შეცდომა

მიზანშეწონილია, თუ აღნიშნული პრობლემის განხილვას მაგალითით დავინწყებთ.

მაგალითი: *პეტრემ მეზობელ ქალბატონს სიტყვიერი შელაპარაკების დროს მუცლის არეში დაარტყა დანა. მოგვიანებით აღმოჩნდა, რომ იგი რამდენიმე კვირის ფეხმძიმე იყო. პეტრემ ამის შესახებ არაფერი იცოდა.*

მოცემულ შემთხვევაში პეტრეს დანაშაულებრივი ქმედების კვალიფიკაცია პრობლემური არ არის, ვინაიდან, როგორც ზემოთ აღინიშნა, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-11 მუხლის მე-2 ნაწილი ცალსახად მიუთითებს, რომ პირს იმ შემთხვევაში არ შეერაცხება ქმედების მაკვალიფიცირებელი ნიშანი, თუ მას იგი შეცნობილი არ ჰქონდა. ამ ვითარებაში ეს გარემოება პეტრეს სუბიექტურად არ ჰქონდა გაცნობიერებული, შესაბამისად, ქმედებაც დაკვალიფიცირდება განზრახი მკვლელობის ძირითად შემადგენლობად (სსკ-ის 108-ე მუხლი)⁶.

თუმცა, პრობლემურია ისეთი ვითარება, როცა ქმედების ჩამდენს ჰგონია, რომ ორსულ ქალს კლავს და სინამდვილეში იგი არ არის ორსული. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ქართულ სისხლის სამართლის მეცნიერებაში არაერთგვაროვანი მოსაზრება არსებობს.

მეცნიერთა ერთი ნაწილი, ასე მაგალითად, პროფ. მზია ლეკვეიშვილი მიუთითებს, რომ ასეთი შემთხვევა უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც ე.წ. მარტივი მკვლელობა (სსკ-ის 108-ე მუხლი), ვინაიდან მისი აზრით, ნებისმიერი საეჭვო გარემოება, რომელიც ვერ დასტურდება შესაბამისი გარემოებებით, უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის სასარგებლოდ⁷. ავტორი აღნიშნული პოზიციის გასამყარებლად იშველიებს საქართველოს კონსტიტუციის მე-40 მუხლის მე-3 ნაწილის ბოლო წინადადებას,

⁶ ანალოგიური პოზიცია არსებობს ასევე, გერმანულ სისხლის სამართალშიც. ამის შესახებ დანვრილებით იხილეთ: *Baumann, Jürgen/Weber, Ulrich/Mitsch, Wolfgang, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 11. Aufl., 2003, §21, Rn. 17.*

⁷ იხ. *მზია ლეკვეიშვილის* შეხედულება, წიგნში: *ლეკვეიშვილი მზია/თოდუა ნონა/გვენეტაძე ნინო/ მამულაშვილი გოჩა, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი I, 2014, გვ. 38-39.*

რომლის თანახმადაც, „ყოველგვარი ეჭვი, რომელიც ვერ დასტურდება კანონით დადგენილი წესით, უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის სასარგებლოდ.“⁸

ანალოგიურ პოზიციას იზიარებს ასევე პროფ. *ოთარ გამყრელიძე*⁹. იგი მიუთითებს, რომ თუკი ვინმეს ჰგონია, რომ კლავს ორსულს, სინამდვილეში კი ქალი არ არის ორსულად, ქმედება სსკ-ის 108-ე მუხლით უნდა დაკვალიფიცირდეს. ავტორი იქვე აღნიშნავს, რომ „ეს ქმედება ორსულობის ნაწილში იურიდიულად ისე უნდა შეფასდეს, როგორც „*delictum putativum*.“¹⁰ ოთარ გამყრელიძის ამ შეხედულებას იზიარებს ასევე *ქეთევან მჭედლიშვილი-ჰედრიხი*.¹¹

მეცნიერთა მეორე ნაწილს მიაჩნია, რომ ზემოაღნიშნული შემთხვევა უნდა შეფასდეს როგორც დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი მკვლელობის მცდელობა. პროფ. *მერაბ ტურავა* თვლის, რომ დამნაშავეს უნდა შეერაცხოს ისეთი მაკვალიფიცირებელი ნიშანი, როგორცაა ქალის ორსულობა, რადგან მან განზრახი მკვლელობა ჩაიდინა მისი სუბიექტური წარმოდგენით ქალის ორსულობის გამო¹².

მაშასადამე, ამ საკითხთან დაკავშირებით ქართულ სისხლის სამართლის დოგმატიკაში არ არის ერთიანი პოზიცია. აღნიშნულიდან გამომდინარე კი, საკითხავია: ეს პრობლემა უნდა გადაწყდეს რეალურად დამდგარი შედეგის მიხედვით? თუ მთელი სიმძიმის ცენტრი გადატანილი იქნეს ბრალდებულის განზრახვაზე, რომელიც მიმართული იყო ორსული ქალის მიმართ მკვლელობის ჩასადენად?

ვფიქრობთ, უფრო სწორი პოზიციაა, თუკი პრობლემა შეფასდება არა რეალურად დამდგარი შედეგიდან, არამედ პირის განზრახვის მიმართულე-

ბიდან გამომდინარე – ჩაედინა უფრო მძიმე უმართლობა, ვიდრე ეს რეალურად განხორციელდა. შესაბამისად, არ არის გასაზიარებელი მეცნიერთა იმ ნაწილის მოსაზრება, რომელიც მიიჩნევს, რომ ეს პრობლემა უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის სასარგებლოდ და ქმედების კვალიფიკაცია მოხდეს სსკ-ის 108-ე მუხლით. გარდა ამისა, არასწორია ასევე, იმ ქართველ მეცნიერთა შეხედულება, რომლებიც თვლიან, რომ აღნიშნულ შემთხვევაში თითქოსდა ადგილი აქვს ე.წ. მოჩვენებითი დელიქტის ანალოგიურ ვითარებას.

ამ პოზიციის გასამყარებლად საკმარისია რამდენიმე არგუმენტის მოყვანა:

(1) პირის განზრახვა, რომელიც, როგორც წესი, ყოველთვის წინ უსწრებს ქმედების ჩადენას¹³, თავიდანვე საჭიროებს სამართლებრივ შეფასებას. არ იქნება სწორი, თუკი, ბრალდებულის განზრახვა – მოკლას ორსული ქალი, მაშასადამე, განახორციელოს უფრო „დიდი ბოროტება“, დარჩება ყოველგვარი რეაგირების გარეშე და ყურადღება გადატანილი იქნება მართო შედეგზე. ასეთ შემთხვევაში, მართებულია, დამნაშავეს შეერაცხოს ეს მაკვალიფიცირებელი გარემოება, რადგან მან განზრახი მკვლელობა ჩაიდინა სწორედ მისი სუბიექტური წარმოდგენით ქალის ორსულობის გამო, მაგრამ ვინაიდან დანაშაულის დამამძიმებელი გარემოება რეალურად არა გვაქვს, ამიტომ მისი მოქმედება შეფასდება როგორც დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი განზრახ მკვლელობის მცდელობად.

(2) არ არის გასაზიარებელი ასევე პროფ. *ოთარ გამყრელიძის* შეხედულება, რომელსაც მიაჩნია, რომ ქმედება ორსულობის ნაწილში იურიდიულად ისე უნდა შეფასდეს, როგორც „*delictum putativum*“-ი. ვფიქრობთ, მეცნიერის ზემოაღნიშნული მოსაზრება წინააღმდეგობრივია იმ პოზიციასთან, რომელსაც ავტორი მოგვიანებით იქვე ავითარებს. კერძოდ, *ოთარ გამყრელიძე* მიუთითებს: თუ „ადამიანს ჰგონია, რომ დანაშაულს სჩადის, სინამდვილეში ქმედება დანაშაულს არ წარმოადგენს, მოქმედი აქ პასუხისმგებლობისაგან თავისუფლდება.“¹⁴

⁸ იხ. *მზია ლეკვეიშვილის* შეხედულება, წიგნი: *ლეკვეიშვილი მზია/თოდუა ნონა/გვენეტაძე ნინო*, მამულაშვილი გოჩა, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი I, 2014, გვ. 38-39.

⁹ *გამყრელიძე, ოთარ*, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-2 შევსებული გამოცემა, 2008, გვ. 110.

¹⁰ *გამყრელიძე, ოთარ*, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-2 შევსებული გამოცემა, 2008, გვ. 110.

¹¹ ამასთან დაკავშირებით იხ. *მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, ქეთევან*, კაზუსის ამოხსნის მეთოდიკა სისხლის სამართალში, მე-2 გამოცემა, 2010, გვ. 115.

¹² *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 515-516.

¹³ *მაღლაკელიძე, ლაფრენტი*, განზრახვა და მართლწინააღმდეგობის შეგნება ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, 2013, გვ. 27-28.

¹⁴ *გამყრელიძე, ოთარ*, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-2 შევსებული გამოცემა, 2008, გვ. 110.

მართლაც, „delictum putativum“ თავისი არსით არის მოჩვენებითი დელიქტი, ანუ ისეთი შემთხვევა, როცა პირი ფიქრობს რომ სჩადის დანაშაულს, მაგალითად, მას ჰგონია, რომ ახლო ნათესავებს შორის ნებაყოფლობითი სექსობრივი კავშირი არის (ინცესტი)¹⁵ დასჯადი, სინამდვილეში კი ასეთი ქმედება საქართველოს სსკ-ის მიხედვით, არ იწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას¹⁶. ამგვარი ვითარება წარმოადგენს მოჩვენებით დელიქტს და „დამნაშავე“ სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობაში არ მიეცემა. პირის მიერ, მისი წარმოდგენით, ორსული ქალის მკვლელობის შემთხვევა კი, ე.ი., როცა იგი შეცდომას უშვებს ქმედების მაკვალიფიცირებელ გარემოებასთან დაკავშირებით, არ შეიძლება შეფასდეს, როგორც მოჩვენებითი დელიქტის ანალოგიური ვითარება. მართალია, ამ დროს მოქმედი არ უნდა დაისაჯოს დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი დამთავრებული მკვლელობისათვის, მაგრამ შესაძლოა, დაისაჯოს მაკვალიფიცირებელ გარემოებებში ჩადენილი დაუთმავრებელი დანაშაულისათვის, მაშინ როდესაც, მოჩვენებითი დელიქტის დროს პირს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა საერთოდ არ ეკისრება.

აღსანიშნავია, აღნიშნულ პრობლემასთან დაკავშირებით ზოგიერთი რუსი მეცნიერის შეხედულება. თავიდანვე უნდა ითქვას, რომ მათი პოზიციები ამ მხრივ უფრო რადიკალურია. კერძოდ, ისინი თვლიან, რომ ასეთ ვითარებაში პირის პასუხისმგებლობის საკითხი უნდა გადაწყდეს პიროვნებაში შეცდომის ანალოგიურად, რა დროსაც ამგვარი შეცდომა არ უნდა ახდენდეს გავლენას ქმედების კვალიფიკაციაზე. მაგალითად, პროფ. *ბორზენკოვს* მიაჩნია, რომ თუ დამნაშავე მოკლავს მისი წარმოდგენით ორსულ ქალს, რომელიც შემდგომში არ აღმოჩნდება ორსული, განზრახვის მიმართულებიდან გამომდინარე, ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენილი დამთავრებული განზრახვი დანაშაული (რუსეთის ფედერაციის სსკ-ის 105-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი)¹⁷.

¹⁵ ინცესტი – ლათ. incestus – „დანაშაული“, „ცოდვა“ – სისხლთა შერევა სისხლით ნათესავებს შორის (მშობლებსა და შვილებს შორის, ძმებსა და დებს შორის).

¹⁶ შეად. გერმანიის სსკ-ის 173-ე პარაგრაფს, რომლის მიხედვითაც, გერმანულ სისხლი სამართალში ანალოგიური ქმედება დასჯადია.

¹⁷ *Борзенков, Геннадий Николаевич*, წიგნში: В. М. Ле-

მსგავს პოზიციას ავითარებს ასევე, რუსი მეცნიერი *სტანისლავ ბოროდინი*. იგი მხარს უჭერს იმ მოსაზრებას, რომ ზემოაღნიშნული ქმედება, როგორც დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილ დამთავრებულ განზრახვას დანაშაულად უნდა შეფასდეს¹⁸. ავტორის აზრით, მართალია, დამნაშავე ამ დროს უშვებს შეცდომას, მაგრამ იგი მაკვალიფიცირებელ გარემოებებთან მიმართებაში მოქმედებს არაპირდაპირი განზრახვით, რის გამოც, ქმედების გადაკვალიფიცირება მცდელობაზე ან უფრო მსუბუქ მუხლზე არ უნდა მოხდეს¹⁹.

რუს მეცნიერთა ეს პოზიცია არ არის გასაზიარებელი, ვინაიდან, ჯერ ერთი, ასეთი შემთხვევა ცალსახად არ წარმოადგენს პიროვნებაში შეცდომის ანალოგიურ მოვლენას²⁰, რა დროსაც დამნაშავე შეცდომას უშვებს არა ქმედების მაკვალიფიცირებელ გარემოებებთან მიმართებაში, არამედ თავად პიროვნებაში – ჰგონია, რომ კლავს მისთვის სასურველ ადამიანს, მაგრამ მოკლულის ნაცვლად აღმოჩნდება სულ სხვა პიროვნება. მეორე, არასწორია ასევე, ის შეხედულება, რომ აქ დამნაშავე დამამძიმებელ გარემოებასთან – ორსულობასთან – დაკავშირებით თითქოსდა მოქმედებდეს არაპირდაპირი განზრახვით. თუკი პირი უშვებს იმის შესაძლებლობას (ევენტუალური განზრახვა), რომ ქალი შესაძლოა ორსული იყოს, მაშინ გამოდის, რომ აღნიშნულ გარემოებასთან მიმართებით დამნაშავე შეცდომას ვერასდროს დაუშვებს, რადგან მინიმუმ არაპირდაპირი განზრახვის არსებობა მას ყოველთვის დაუდასტურდება. გარდა ამისა, ამით ნაიშლება ყოველგვარი ზღვარი მკვლელობის ძირითად შემადგენლობასა და მაკვალიფიცირებელ შემადგენლობას შორის.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ ამ პრობლემის გადაწყვეტის ყველაზე სწორი გზაა, თუკი პირის ქმედება შეფასდება როგორც მაკვალიფიცირებელ გარემოებებში

бедев (რედ.), Комментарий к Уголовному кодексу РФ, 2001, გვ. 239.

¹⁸ *Бородин, Станислав Владимирович*, Ответственность за убийство: квалификация и наказание по российскому праву, 1994, გვ. 108.

¹⁹ *Бородин, Станислав Владимирович*, Ответственность за убийство: квалификация и наказание по российскому праву, 1994, გვ. 108.

²⁰ პიროვნებაში შეცდომა ქვემოთ იქნება გაანალიზებული.

ჩადენილი მკვლელობის მცდელობად. მნიშვნელოვანია, რომ სამართლებრივი შეფასების მიღმა არ დარჩეს პირის განზრახვა – მოკლული იქნეს ორსული ქალი. შესაძლებელია, ასევე, კვალიფიკაცია მოხდეს მკვლელობის ძირითად შემადგენლობასთან (108-ე მუხლი) იდეალური ერთობლიობით, რადგან დანაშაულის მსხვერპლი მკვდარია²¹. დანაშაულთა იდეალური ერთობლიობის დროს ასეთი ორმაგი კვალიფიკაცია მიზანშეზონილია აგრეთვე დღეს მოქმედი ახალი ქართული სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსიდან გამომდინარე²².

ანალოგიურად შეიძლება გადაწყდეს ქმედების ობიექტურ შემადგენლობის სხვა მაკვალიფიცირებელ ნიშნებთან დაკავშირებული შეცდომაც. კერძოდ, თუკი დამნაშავე შეცდომას დაუშვებს არასრულწლოვანის ან უმწიფო მდგომარეობაში მყოფის მიმართ; მძევლად ხელში ჩაგდებასთან დაკავშირებით; ისეთი საშუალებით, რომელიც განზრახ უქმნის საფრთხეს სხვათა სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას; განსაკუთრებული სისასტიკით ან ორი ან მეტი პირის მიმართ²³. ამ შემთხვევაშიც შესაძლებელია, პირის ქმედება დაკვალიფიცირდეს ან მხოლოდ დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენილ მკვლელობის მცდელობად ან კიდევ დანაშაულთა იდეალური ერთობლიობით, ე.წ. მარტივ მკვლელობასთან ერთობლიობაში, თუკი, რა თქმა უნდა, როგორც ეს ორსულობის ნიშნთან მიმართებით იქნა გაანალიზებული, მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას მოჰყვება ადამიანის სიკვდილი.

²¹ ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 516.

²² ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 516.

²³ აქ იგულისხმება ისეთი ვითარება, როდესაც პირი მოკვლის ერთიანი განზრახვით შეაგდებს ხელყუმბარას შენობის ერთ-ერთ ოთახში, სადაც იმყოფება რამდენიმე ადამიანი, ამასთან ფიქრობს, რომ აფეთქებით ოთახში მყოფი ყველა პირი დაიღუპება, მაგრამ მათგან მხოლოდ ერთი მოკვდება, ხოლო სხვები მიიღებენ ჯანმრთელობის სხვადასხვა სახის დაზიანებას. ამ პოზიციას იზიარებს ასევე, პროფ. მერაბ ტურავაც. ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 21.

2. ქმედების სუბიექტურ შემადგენლობის ან ბრალის მაკვალიფიცირებელ ნიშნებთან დაკავშირებული შეცდომა

ცალკე განხილვას საჭიროებს ქმედების სუბიექტურ ან ბრალის მაკვალიფიცირებელ ნიშნებთან დაკავშირებული შეცდომაც.

მაგალითი: *პეტრეს სურდა შური ეძია მისი შვილის საქმის პროკურორზე, რომელმაც ქურდობის ბრალდებით პასუხისმგებლობა მისცა პეტრეს ერთადერთი ვაჟი. პეტრე დაელოდა პროკურორს სახლთან, როდესაც გამოჩნდა პროკურორის კუთვნილი ავტომანქანა, პეტრემ გაისროლა მძღოლის მიმართულელებით, თუმცა, საჭესთან არა პროკურორი, არამედ მისი მძღოლი აღმოჩნდა.*

მოცემული მაგალითი წარმოადგენს პიროვნებაში შეცდომის კლასიკურ შემთხვევას, რა დროსაც პირის პასუხისმგებლობის საკითხი უნდა გადაწყდეს ე.წ. თანაბარღირებულების თეორიის მიხედვით, რადგან საქმე გვაქვს თანაბარ სამართლებრივ სიკეთეებთან²⁴. თუმცა, საკითხავია, პირს პასუხისმგებლობა დაეკისრება ძირითადი მკვლელობის შემადგენლობის განხორციელებისათვის, თუ მაკვალიფიცირებელ გარემოებებში ჩადენილი მკვლელობისათვის?

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის მაკვალიფიცირებელი ნიშანია – განზრახ მკვლელობა ჩადენილი – მსხვერპლის ან მისი ახლო ნათესავის სამსახურებრივ საქმიანობასთან დაკავშირებით. ამ ნიშნთან მიმართებით დაშვებული შეცდომა კი კვალიფიკაციაში ცვლილებას არ იწვევს, ვინაიდან ერთი ადამიანის სიცოცხლე სამართლებრივი თვალსაზრისით იმავე ღირებულებას წარმოადგენს, რასაც მეორე ადამიანის სიცოცხლე²⁵. შესაბამისად, ჩვენს მა-

²⁴ Safferling, Christoph M.J., Vorsatz und Schuld, 2008, 163; Roxin, Claus, Strafrecht Allgemeiner Teil I, 4. Aufl., 2006, 516-517; ასევე, იხილეთ: ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 513; ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, 2013, გვ. 157; ხერხეულიძე, ირინე, წიგნში: ტყეშელიაძე, გიორგი/ლეკვეიშვილი, მზია/ნაჭყებია, გურამ/თოდუა, ნონა/მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, ქეთევან/მამულაშვილი, გოჩა/ივანიძე, მაია/ხერხეულიძე, ირინე, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, 2016, გვ. 155.

²⁵ იხ. თინათინ წერეთლის შეხედულება წიგნში: მაყაშვილი, ვლადიმერ/წერეთელი, თინათინ/ შავგულიძე, თამაზ, დანაშაული პიროვნების წინააღმდეგ, 1980, გვ. 12-13.

გალითშიც, პროკურორის სიცოცხლე ისეთივე ღირებულია, როგორც მისი მძღოლის სიცოცხლეც. გამომდინარე აქედან, ასეთ დროს ქმედების კვალიფიკაცია უცვლელია.

ანალოგიურ შემთხვევასთან გვექნება საქმე, როცა პირი უშვებს შეცდომას ბრალის მაკვალიფიცირებელ გარემოებებთან დაკავშირებით²⁶.

მაგალითი: *პეტრემ ანგარების მოტივით, მოკვლის განზრახვით ესროლა მისი წარმოდგენით ბიზნესმენს, რომლის მოკვლისთვის მას უნდა აეღო 10000 აშშ დოლარი. სიბნელეში პეტრეს შეეშალა და ესროლა სადარბაზოდან გამოსულ ბიზნესმენის ძმას, რის გამოც იგი დაიღუპა. პეტრემ კი შეპირებული თანხა ველარ მიიღო.*

მიუხედავად შეცდომისა, ქმედების ჩამდენი პირი დაისჯება დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენილი განზრახი დამთავრებული დანაშაულისათვის, კერძოდ, განზრახი მკვლელობა ანგარებით, ვინაიდან ამ შემთხვევაშიც საკითხი უნდა გადაწყდეს პიროვნებაში შეცდომის ანალოგიურად, ამასთან აუცილებელი არაა, რომ მკვლელმა მიიღოს შეპირებული მატერიალური სარგებელი, მთავარია, რომ იგი მოქმედებდეს სწორედ ანგარების მოტივით²⁷.

ანალოგიური სამართლებრივი შედეგი გვექნება იმ შემთხვევაშიც, როცა პირი უშვებს შეცდომას ეროვნული ან ეთნიკური შეუწყნარებლობის გამო; მსხვერპლის სხეულის ორგანოს, ორგანოს ნაწილის ან ქსოვილის გადანერგვის ანდა სხვაგვარად გამოყენების მიზნით.

III. დასკვნა

ამდენად, ქართულ სისხლის სამართლის მეცნიერებაში ქმედების შემადგენლობის დამამძიმებელ გარემოებებთან დაკავშირებით დაშვებული შეცდომა სადავო და სადისკუსიო საკითხია. ამ პრობლემასთან დაკავშირებით ერთიანი პოზიცია არ არსებობს, რაც იმაზე მიანიშნებს, რომ მისი კვლევა და განხილვა კვლავაც აქტუალურია. სხვადასხვა ავტორთა პოზიციების მიუხედავად, მიგვაჩნია,

რომ დანაშაულის ქმედების ობიექტურ შემადგენლობაში შემავალი მაკვალიფიცირებელი გარემოების შესახებ შეცდომა, უნდა იწვევდეს კვალიფიკაციაში ცვლილებას და დანაშაულის მცდელობით დაკვალიფიცირებას (შესაძლებელია დაშაულთა ერთობლიობაც, თუ შედეგი – ადამიანის სიკვდილი – დადგება), ხოლო თუ მაკვალიფიცირებელი გარემოება სუბიექტური შემადგენლობის ან ბრალის ნიშანს წარმოადგენს, მაშინ მის მიმართ დაშვებული შეცდომა კვალიფიკაციისათვის ირელევანტური უნდა იყოს.

²⁶ ანგარება შესაძლებელია, ასევე, ქმედების სუბიექტურ შემადგენლობაშიც იქნეს მოაზრებული, თუმცა, ამ შემთხვევაში ანგარება ბრალის ნიშანია.

²⁷ ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 513.